ԴԵՌԱՀԱՄՆԵՐՆ ԻՆՉ ԿԱՐԴԱՆ *)

(Ց. Տէր-Միրաքեանի)

---

222. *Ճապոնիա կամ ծագող արեգակի երկիրը* Շրայդէրի։ Գ.-ի հանրամատչելի գրադարան Հ. Առաքելեանցի, Թֆլս. 1904, փոքրադիր 116 եր., մի պատկերով, գինը 25 կ.

Մեծ հետաքրքրութեամբ կարդացու

խատանքի վայրում, մի իտալական կղզիի վրայ՝ այս անբաղդ երիտասարդը սիրով կապւում է բանտի վերակացուի փոքրիկ, հիւանդոտ մանկան հետ, որի մահը տեսնելով այլ ևս ապրիլ չի կարողանում, փախչում է ծովը նետուելու, բայց գիշերը անցնում է։ Սրտառուչ է։

«Վերջին խօսքը»։ Կլոդը գողութիւն է արել իր անբաղդ ընտանիքը առանց հացի չթողնելու համար և 5 տարուայ տաժանակիր աշխատանքների է դատապարտուել։ Նա բանտի արհեստանոցի բանուորների շրջանում մեծ հեղինակութիւն է ձեռք բերում։ Որովհետև Կլոդին տանջում էր քաղցը (նա իր բաժնից բաւարարութիւն չէր ստանում), բանուորներից մէկը միշտ տալիս էր նրան, իր բաժնի կէսը։ Բանտի կառավարիչը, որ նախանձում էր նրան հեղինակութիւն ունենալուն պատճառով, զրկում է Կլոդին այս բանից և այդ պատանու ներկայութիւնից։ Կլոդը շատ ընդվզանում է, խնդրում է կառավարչին վերցնել այս անսիրտ կարգադրութիւնը, ժամանակ է նշանակում նրան մտածելու, բայց նրա անդրդուելի խստանդութիւնը տեսնելով, վճռում է սպանել այդ դաժան մարդուն և կատարում է այդ։ Վերջը իր վրայ էլ է ձեռք վերցնում, չի յաջողւում, մահուան է դատապարտւում։ Տպաւորիչ է։

227. *Մեծ մարդկանց մայրերը Մ. Բլոկի, թրգմ. Յով. Արարաջեանցի, 1896 թ. Ալքսանդրպլ. 197 միջակ եր. գինը 50 կոպ.*

Այս կենսագրութիւնների մեծ մասը դէշ չէ, մնացածը թռուցիկ է։

Այս գիրքը թէև աւելի զարգացած ծնողների համար կարող էր ընթերցանութեան նիւթ լինել, բայց դեռահասներն էլ կարող են շատ խրախուսական օրինակներ առնել։

228. *Միսիոնար հայր Դամեան Վայստերի կեանքը։ Թֆլս. 1896. 38 միջ. եր. գինը 10 կոպ.*

Շատ հետաքրքրական կենսագրութիւն է մի վերին աստիճանի անձնազոհ կրօնաւորի, որ Սանդվիչեան կղզիներում գիտակցաբար զոհ է գնում տարագիր բորոտներին ծառայելով։ Վերջն ինքն էլ վարակւում է այդ սարսափելի ախտից և կաղմալուծուելով սոսկալի տանջանքներ կրելուց յետոյ մեռնում է։

Շատ խոր տպաւորութիւն է գործում այս անօրինակ անձնազոհութիւնը։

229. *Մեսրոպ Մաշտոց։ Կազմ. Ե. Թ. 1 պատկերով։ Հրատ. Յովհ. Արամեանցի։ Ալքսանդրպլ. 1901. 32 միջ. եր. գինը 5 կոպ.*

Ամփոփ ու լաւ մշակուած կենսագրութիւն է տառերի գիւ-

տի հետ կապուած, որի մասին տալիս է կարևորագոյն տեղեկութիւնները։

230. Մի քանի օր Արցախում եւ Սիւնիքում։ (Հայ տուրիստի յիշողութիւններից)։ Թֆլս։ 1905. Լ. Սարգսեանի։ 86 միջ. եր., գինը 20 կոպ.

Մեր հայրենիքի փառաւոր անցեալ ունեցող այս վայրերի ու նրանց ժողովրդի նկարագրութիւնը հետաքրքրութեամբ կարդացւում է, մանաւանդ այն էջերը որոնց մէջ արծածւում են այն անցեալից սիրելի վերյուշներ։ Նամանաւանդ այս օրերում ուշադրաւ է այս երկիրը իր քաջարի զաւակներով։

231. Մտաւոր, Ֆիզիքական ու բարոյական ինքնակրութիւն Ջոն Ստիւարտ Բլեկկի։ Թարգմ. Գր. Շահբուգաղեանցի։ Երկր. տպ. Թֆլս. 1904. 116 մեծդ. եր. գինը 60 կոպ։

Հանրամատչելի «խորհուրդներ են այն երիտասարդներին, որոնք որ կեանքի ասպարէզը մտնելով՝ ցանկանում են լուրջ կերպով պատրաստուել ուսումնական հասարակական գործունէութեան համար,»—ասում է հեղինակը։ Մեր գրականութեան մէջ քիչ կան այսպիսի գրքեր։

232. Միլտիզէնի ընծան Ա. Դոդէի։ Թարգմ. Նիկ. Տէր Աւետիքեանի։ Շուշի, 1881.

Ֆրանսիայի ոգին բարիքներ է խոստանում նորածնին։ Հոգսերից ուժասպառուած մայրը այդ առածներից բան չէ հասկանում, իսկ նորածինը հասկանում է։

Թէև ընտիր գրուածք է, սակայն խորհուրդը պարզ չէ։

233. Ցուղայի վերջին զիշերը է. Հերհարտի։ Թարգմ. Խաչ. քհյ. Փանեանցի։ Թֆլս. 1901. 26 միջ. եր. գինը...

Վերին աստիճանի խոր տպաւորութիւն է գործում մատնիչ աշակերտի կեանքի վերջին ժամերի այս նկարագրութիւնը։

234. Ցունաստանի անցեալից սլատմական տեսութիւն. Ե. Թոփչեանի։ Պտրգ. 1898, գինը 18 կոպ.

Ամփոփ ու հետաքրքրական գրուածք է։

235. Նինի՛ի համար։ Հեղ. (?) փխդր. Ֆրանսերէնից։ ռուս. թարգմ. Յար. Եսայեանի։ Թֆլս. 1904. 16 փքրդ. եր. գինը 3 կոպ.

Խեղճ բանուորի կինը թոքախտից բռնուած՝ հիւանդանոցում պառկած տառապում է։ Բժիշկը խորհուրդ է տալիս նրան հարաւ տանել։ Բանուորը դիմում է իր մօր նախկին տիրուհուն, որ մեծ բարեգործութիւններ էր արած եղել։ Սա նախ մերժում է հազար ֆրանկ մի այսպիսի բանի տալը, ապա

յիշելով որ իր փեսացուն էլ թոքախտից էր գնացել, խղճահարուում է և օգնում։

Աւելի զարգացածների համար կարելի էր նշանակել։

236. Նոր լոյս։ Մանր պատմուածքներ։ Գր. քոյ. Պետրովի։ Թարգմ. ռուս., հրատ. տիկ. Զաբելի։ Բրդ. 180 եր. փքրդ. «Մեր էժանագին գրադարանի» №5, գինը 10 կոպ.

Աւելի քարոզչական տոնով գրուած պատմուածքներ են ժողովրդի թշուառ կեանքից և ազգու կոչ՝ օգնութեան։ Համոզիչ օրինակներ է տալիս փոքր միջոցներով արդիւնք առաջացնելու համար։

Տպաւորիչ են։

237. Նոր կաղանդ չէր, պատկերազարդ հաւաքածոյ Հ. Կարապետ Աբրիանի Մխիթ. ուխտէն։ Վնտկ. 1891. 23 մեծ. եր. գին...

2-8 երեսներից բաղկացած կենսագրական ուրուագծեր են, մանրին ու սրտին համարեա թէ ոչինչ չտուող։ Պատկերները շատ անհաւասար արժէքի են, շատերը անտանելի։ Ընտրուած անձերն էլ շատ անհաւասար արժանաւորութեան տէր են, որոնք կարող են դեռահասների մէջ հարցասիրութեան առաջացնել։

238. Ուղեղի նորոգումը. 10.002 գիշերների հեքիաթներից Ֆէլիքս Դիկմէլի։ Թրգմ. օր. Ն. Աղանեանցի։ Թֆլս. 1904. 10 միջ. եր. դինը 5 կոպ.

Սուլթանի մեծ պաշտօնեաներից մէկը, որ ոչ խելք ունէր և ոչ էլ խիղճ, դիմել էր մի բժիշկի, որ նրա ուղեղը հանել, նորոգել էր և ութը տարի սպասել տիրոջը։ Տէրը այդքան ժամանակ առանց ուղեղի ծառայելուց յետոյ՝ երբ հրաժարեցնում է, նոր գալիս է իր ուղեղի հետևից, պահանջ զգալով այն ունենալու։ Իր նորոգուած ուղեղին տիրանալով նա տեսնում է, որ իր մէջ երկու բան աւելացել են՝ խելք ու խիղճ։

Հետաքրքրութիւն շարժում է։

239. Ուսման սէր Ա. Լէշկէ'ի։ «Մեր էժանագին գրադարանը» № 6. Թարգմ. ռուս. Պտրգ. 1905. փոքրդ. 60 եր. գինը 7 կոպ։ Հրատ. տիկ. Զաբէլի։

Մի «մուժիկի» կեանքից պարզ պատմուածք է. նա մեծ նեղութիւններ կրելով ու հալածանքների ենթարկուելով վերջապէս գրագէտ է դառնում և տպա՝ գիւղական ուսուցիչ։ Խեղճի կրած տառապանքները կարեկցութիւն են առաջացնում մարդուս մէջ։

Արժէ կարդալ, խրատական է շատ։

240. *Ուսկոկներ Եժ Տ. ռուս. թարգմ. Պտրգ. 1895. 232 միջ. եր. գինը 35 կոպ.*

1593—1606 տևող ազատագրական պատերազմի մի միջնադէպն է նկարագրում։ Ուսկոկները (սերբեր) թիւրքական գազանութեանց դէմ ասպատամբելով բանն այնպէս էին տարել, որ Գերմանիան ստիպուեց նոյնպէս պատերազմ հրատարակել և ուսկոկների օգնութեանը կարօտել։

Լարուած հետաքրքրութեամբ կարդացւում է։

241. *Ուրբեանեցի մանուկը Ոյդի զրոյցներից։ Թ. Հ. Հ. Ը. 1895, գին. 10 կոպ.*

Աշխարհահռչակ նկարիչ Ռաֆայէլի մանկական կեանքից է։ Եօթ տարեկան Ռ. նկարչական հրաք է գործում ընկերական սիրով ոգևորուելով։ Անհաւատալի են թւում նրան վերագրուած սրամիտ խօսքերն ու գործերը—այնքան սքանչելի տպաւորութիւն է գործում այդ ամենը։

242. *Պետրոս Շանշիանց Մելք. եպ. Մուրադեանցի։ Թֆլս. 1896. գինը 50 կոպ.*

Մեր առաջաւոր գործիչներից մէկի բաւականին հետաքրքրական կենսագրութիւնն է։

243. *Պետրոս Դուրեան։ Կենսագրական ու քննադատական ուսումնասիրութիւն։ Թֆլս. 1894. գինը 50 կոպ.*

Աւելի հասունացածներին վերապահել այս ուշադրութեան արժանի գրուածքը։

244. *Պետրոս Արսա կամ խանձուած քար։ *) Կարմէն Սիլվայի։ Թրգմ. Ռաշիդի։ Թֆլս. 1888. 16 փքրդ. եր. գինը 5 կոպ.*

Գեղանի Պաունա գեղջկուհին սիրում է երիտասարդ Տանեային։ Թէև Տ. պատերազմ է գնում, սակայն նրա նշանածը տխուր չէ, սիրտը հայրենասիրութեամբ տոգորուած լինելով։ Բայց երբ որ երիտասարդը փախչում է պատերազմի դաշտից ու գալիս նշանածի մօտ, սա անարգանքով դժրում է նրա սէրը։ Տ. հարկադրւում է վերադառնալ պատերազմի դաշտը։ Նրա նշանած Պաունան նրան գտնում է ընկածների մէջ քթից ու աչքից զրկուած, փայփայանքով տուն է բերում նրան և հիմա պսակւում հետը։

Վերին աստիճանի սրտառուչ է։

**) Մենք ունենք նաև մի այլ թարգմանութիւն «Այրուած ապառաժը», որ միացած է «Ցիպեան ժայռերը» սիրուն գրուածքի հետ նոյն հեղինակի «երկու հէքիաթ» անունով գրքում։ Թարգմ. Ս. Մ. Թ. Հ. Հ. Ը. 1894 գինը 10 կոպ.*

245. *Ջորջ Ստեփենսոն եւ նրա կենսագրութիւնը։ Աշխատ. Օդէսայի հայ ուսանողութիւն։ Թֆլս. 1890. գինը 1 ռ.*

Անշուշտ շատ հետաքրքրական է այս գիրքը, բայց այս հանճարաւոր հնարագէտի մեծ գիւտերն աւելի կ'ապշեցնեն քան թէ կը խրախուսեն զեռահաս ընթերցողին. նրա տքնութիւնները հարեւանցի են նկարագրուած։

246. *Ռայնա Դէորգենայի ինքնակենսագրութիւնը։ Կրճատ. թարգմ. ռուս։ Մոսկւա, 1891.*

Մի վարժուհի պատմում է բուլղարների տանջանքի ու արիստաւորութեան մի միջնադէպ։

Տպաւորութիւնը թոյլ է։

247. *Ս. Սահակ Պարթեւ։ Արտատպ. «Լուսայիցից»։ Թֆլս. 1902, 42 մեծդ. եր. գինը 25 կոպ.*

Մեր պատմաբաններից քաղուած նիւթի կոմպիլեացիա է։ Արժէ կարդալ։

248. *Սահակ Պարթեւ։ Կազմ. Ե. Թ. 1 պատկերով։ Հետ. Ցվն. Արամեանցի։ Պտրգ. 1902. 24 մեջ. եր. գինը...*

Ամփոփ և մշակուած կենսագրութիւն է։

249. *Սոկրատէս։ Հեղ (?). թարգմ. Թեկղի Ստեփանեանցի։ Թ. Հ. Հ. Ը. 1889. 70 մեջ. եր. գինը...*

Մեծ իմաստասէրի գործնական իմաստութիւնները զրուցատրաբար պարզաբանուած են ժողովրդի համար բաւականին յաջող կերպով։

Ընտիր է։

250. *Ստեփաննոս Պալասանեան, Ի. Ցարութիւնեանի։ Թֆլս. 1895. 33 մեջ. եր. գինը 25 կոպ.*

Պալասանեանի կեանքի ու գրական ուղղութեան համառօտ, բայց զգացուած նկարագրութիւն է։

251. *Սեւ հացեր, հեղ (?). թարգմ. օր. Ն. Աղանեանցի։*

Մի մեծատունի կեանքից է, որ բարեգործութիւններ էր անում առ ի ցոյց մարդկան։ Մի անգամ Գաբրիէլ հրեշտակապետը երևում է նրան երազի մէջ, բռնում է այդ արդարութեան կշիռքը և նրան ցոյց տալիս, թէ ինչպէս պէտք է գործէր, որպէս զի կշեռքի նժարը բարոյ կողմը թեքուէր։ Այնուհետև միայն այս մեծատունը փոխում է իր կեանքի ընթացքը։

Տպաւորիչ է։

252. *Վարդազոյն ամպ Ժորժ Սանի։ Թարգմ. Ե. Լալաեանցի։ Թֆլս. 1882. 96 փքրդ. եր.*

Հեղինակը փոքրիկ աղջկան այլաբանօրէն հասկացնում

է, որ աշխատութիւնը կարող է մարդուս ազատ պահել կեանքի փոթորիկներից։

Թէև գեղեցիկ գրուածք է, գրաւիչ պատկերներ ունի, սակայն այդ փոթրիկի հարցասիրութեանն ու երևակայութեանը շատ ոյժ է վերագրուում։

Վերապահել աւելի հասունացած օրիորդներին։

253. Վարքագրութիւն Յարութիւն Ամիրայի Պեզճեան, Մ. Պ.-ի. Թէոդոսիա, 1862.

Այս ականաւոր հայ գործիչի օրինակելի կեանքից բաւականին հետաքրքրական դէպքեր են բերուած։

Արժէ կարդալ։

254. Վերաղաճած յանցաւորը Զ. Դիկկէնսի։ Թարգմ. Արշ. Եդիգարեանցի, Թֆլս, 1896։

Այս թշուառ կեանքի սկիզբը ծանր, իսկ վերջը սարսափելի տպաւորութիւն է գործում։

255. Վէրը Հայաստանի, ողբ հայրենասիրի։ Պատմական վէպ Խաչատուր Աբովեանցի։ Մոսկուա 1897. այլ գրուածքների հետ 537 մեծդ, եր. գինը...

Շատ ընտիր է։

256. Վիլհելմ Տէլլ Վ. Օստրովսկու։ 2-րդ տպ., Սպրգ. 1904, 56 միջ. եր. գինը 10 կ.

Պատմուած է բաւականին լաւ։ Արժէ կարդալ։

257. Վիլհելմ Տէլլ Լամարթինի։ Թարգմ. Հ. Առաքելեանցի. №39 հրատ. «Աղբիւր»—«Տարազի»։ Թֆլս. 1891. 48 միջ. եր. գինը 15 կոպ.

Շվեյցարեայի ազատութեան տպաւորիչ նկարագիրն է։ Թէլլի նշան առնելու տեսիլը ամբողջովին առնուած է Շիլլերից։ Տես, № 171. Շիլլերի Վիլհելմ Տէլլը։

258. Վիշապ և այլ զրոյցներ Վ. Փափազեանցի։ Թֆլս. 1904. 32 փքրդ. եր. գինը 5 կոպ.

1. «Վիշապը» կլանելով գիւղի կենսաբեր առուն՝ հետզհետէ ցամքեցրեց երկիրը։ Միայն մի խենթ համարձակուեց նրա վրայ գնալ, բայց իզուր, որովհետև համագիւղացիք ծաղրեցին նրան ու սարսափահար եղան։ Վերջը մի այլ հսկայի էր վերապահուած հրէշին ընկճելը։ 2. «Կորսուած արդարութիւն» զրոյցի մէջ պատմուում է, որ արդարութիւնը երկրից վերացաւ և ոչ ուժով ոչ էլ հարստութեամբ կարողացան մարդիկ ձեռք ձգել այն։ Վերջը միայն թափուող արցունքներից բողոք բարձցաւ և սա արդարութիւնը վերադարձրեց։ 3. «Ըմբոստի մահը» զրոյցի մէջ մի նոր ծառ հեռանալով իրան շրջապատող

ճահճային ծառերից՝ ու բոյսերից՝ վճռում է սարը բարձրանալ, ազատ ապրել, բայց պատժւում է հողմերից ու կարկտից։

Այս վերջին զրոյցը անբնական բան է և այդ պատճառով միւս երկուսի արժէքը չունի։

259. Րաֆֆի, նրա կեանքը և գրական գործունէութիւնը։ (Համառօտ հանրամատչելի տեսութիւն)։ Յարութ. Եսայեանի։ Թֆլս. 1903. 24 փքրդ. եր. գինը 10 կոպ.

Բաւականին լաւ մշակուած, ամփոփ կենսագրութիւն է։

Արժէ կարդալ։

260. Փայտաշէն խրճիթից մինչեւ սպիտակ տունը։ Փոխադր. Ն. Աւետիքեանի։ Հեղ (?) 1884. 130 մեծդ. եր։

Անգլիական ու Ամերիկական միւս երեւելի անձերի պէս Ջորջ Հարֆիլդն էլ ապշեցնում է իր արտաքոյ կարգի ընդունակութիւններով, տոկունութեամբ ու անձնուիրութեամբ։ Շատ զարմանալի բան է, որ Հ. իր 11 տարեկան հասակից եղբօր հետ վար ու ցանքով են պարապելիս եղել։ Հ. աշակերտ ժամանակը արհեստով էր իր ապրուստը հայթայթում։

Բաւականին լաւ փոխադրութիւն է։ Տպաւորութիւնը գեղեցիկ։

261. Փարոսի վրայ Հ. Սենկեւիչի. Թարգմ. ռուս. Մոսկուա, 1892. 44 միջ. եր. գինը 10 կոպ.

Շատ ազգերի ազատութեան պատերազմներին անձնուիրութեամբ մասնակցած և Ամերիկայում վերաբնակուած մի ծերունի լեհացու հայրենասիրական զգացմունքների վերստին բորբոքման խանդալից նկարագրութիւնն է։

262. Փոքրիկ Թմբկահարը, զրոյց Էդմօնդօ դէ Ամիչիսի։ Թարգմ (?). Թֆլս. 1899. 14 միջ. եր. գինդ 8 կոպ.

Աւստրօ—իտալական պատերազմից մի էպիզոդ է։ Տասնուչորս տարեկան փոքրիկ Թմբկահարը մեծ վտանգի ենթարկուելով ու վէրք ստանալով շարունակում է՝ առանց րոպէ կորցնելու՝ վազել հայրենի պաշարուած զօրքը վտանգից փրկելու համար և յաջողութեամբ պսակւում է այս փոքրիկ հայրենասէրի մեծագործութիւնը։

Խոր է տպաւորութիւնը։

263. Օրլէանի կոյսը։ Բնագրից ամփոփից Ս. Թառայեան Թֆլս. 1901. 50 փքրդ. եր.

Բնագրից թարգմանուած հատուածներն ու փոխադրուածները խառն են։ Գէշ չէ այս ձևը։ Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի։

II

Բնապատկան, բնագիտական եւ առողջապահական գրուածքներ։

6—8 տարեկանների համար։

264. Ռուբէնի զբաղմունքը։ Բօստրօմի։ Մասն Ա. Թարգմ. ռուս. Պտր. 1904. 82 փքրդ. եր. գինը 25 կոպ.

Փոքրիկ պատկերազարդ նկարագրութիւններ են ընտանի ու մասամբ վայրենի կենդանիների կեանքի ու կազմուածքների։ Սկիզբը հետաքրքրական կը լինի վեց տարեկանների համար, մէջերքից՝ 7—8 տարեկանների համար։

7—10 տարեկանների համար։

265. Ջուր Զ. Գրիգորեանցի։ 1893. գինը 35 կոպ.

Տասը տարեկաններից զարգացածները կարող են հետաքրքրուել ու հասկանալ ջրի կրած ֆիզիքական փոփոխութիւնները և այդ երևոյթներին վերաբերեալ փորձերը։

Արժէ կարդալ։

10—12 տարեկաննկրի համար։

266. Աներեւոյթ հողագործ Զ. Դարվինի։ Գինը 7 կոպ.

Գրաւիչ եղանակով ցոյց է տրուած անձրևի ճիճուի մեծ դերը հողի արգաւանդութեան համար։

267. Անձրեւ ու ձիւն Ժիվատովսկու։ Թարգմ. Ռ. Մ. Մ. Պտրգ. 1896. գինը 10 կոպ.

Հետաքրքրական է, բայց նիւթի մշակումը անկատար է։

268. Երկրաչարժ եւ հրաբղխային լեռներ Լունկեիչի։ Թարգմ. Գիւլնազարեանցի։ 1897. գինը 15 կոպ.

Ամբողջովին հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի։

269. Զարմանալի որդ Ս. Կուզնեցովայի։ Թարգմ. օր. Ն. Ղուլանեանցի։ Թֆլս. 1896. 29 միջ. եր. պատկերազարդ։ Գինը 10 կոպ.

Շերամի կազմուածքի, զարգացման ու կեանքի այլ երևոյթները նկարագրուած են հետաքրքրական ձևով։

Արժէ կարդալ։

270. Ընտանի կենդանիներ Ա. Չիլինկարեանցի և Տ, Ռաշմաճեանցի։ Ալքսնդրպլ. 1897. գինը 5 կոպ.

Այս կենդանիների մասին պատմածները ոչ այնքան սկզբները, որքան մէջերին ու վերջերը հետաքրքրական են դառնում։

271. Թուղթն ու հին գրքեր։ Թարգմ. Տ. Կոստանեանցի։ Հեղ (?) Թֆլս. 1894. 38 փքրդ. եր. գինը 5 կոպ.

Իսկապէս թուղթ շինելու մասին միայն 5 եր. է գրուած։ Մնացածը նշանագրերի, պապիրոսի, պերգամենտի մասին է։ Դէշ չէ։

272. Մագնիս Ի. Վօրօնովայի—Նուէր մանուկներին։ Թրգմ. ռուս. Թֆլս. 1901. 42 մեծդ. եր. գինը 12 կոպ.

Մագնիսի մասին իսկապէս քիչ խօսք կայ։ Աւելի պատմուում է երկու աշակերտների թշնամական յարաբերութեանց մասին և ապա բերեկամանալու, երբ մինը գտնում է միւսի կորած մագնիսը։

Ոչ բէլլետրիստական է և ոչ էլ բուն բնագիտական։ Արժէք չունի։

273. Մեղուներ Ա. Զիլինկարեանցի և Տ. Ռաշմաճեանցի։ Ալքսնդրպլ. 1898. գինը 10 կոպ.

Սկզբից մինչև վերջը մեծ ուշադրութեամբ կը կարդացուի։

274. Ոզնիներ Կուկլեն'ի—նուէր մանուկներին։ Թարգմ. ռուս. Թֆլիս. 1901. 24 մեծդ. եր. գինը 8 կոպ.

Ոզնիների կեանքից պատկերազարդ նկարագրութիւն է։ Պատկերները յաջող են։ Դէշ չէ։

275. Տարերք բնական գիտութեանց Հեռքսլի'ի։ Թարգմ. Ի. Յարութիւնեանցի։ Թֆլս. 1894.

Ամենահետաքրքրական երևոյթներն ընտրովի բացատրում է գեղեցիկ գրաւիչ մեթոդով։

276. Տաքութիւն և օդ Ռուբէն Մելիք-Մուսեանցի։ Թարգմ. Պտրդ. 1895. 40 եր, պատկերազարդ. գինը 12 կոպ.

Հետաքրքրական է, արժէ կարդալ։

277. Դիւղում Երմօլովայի։ Թրգմ. ռուս. Թֆլս 1898. 81 եր. գինը 20 կոպ. «Նուէր մանուկներին»։

Կենդանիների կեանքից զանազան հատուածներ են արժէքաւոր կամ միջակ արժէքի։ Պատկերները դէշ չեն։

278. Ջրի կաթիլի պատմութիւնը Դրուբէի։ Հրատ. Մոսկւայի Հ. Ռ. Դ. Ը. 1881. Երկու այլ գրքոյկների հետ 31 եր.

Ջրի կրած փոփոխութիւնների նկարագրութիւնն հետաքրքրական է։

12—14 տարեկանների համար։

279. *Արեգակի եւ լուսնի խաւարումը։* Վ. Լունկևիչ. 3 պատկերով։ Թֆլս, 1892. 32 միջ. եր. գինը 5 կոպ.

Արեգակի և լուսնի խաւարման, երկրի, երկնային մարմինների ծագման մասին համառօտ տեղեկութիւններ են։

Արժէ կարդալ։

280. *Աստղալից երկինք եւ երկրագունդ* Մակ. Զաշկեանի։ Թֆլս, 1891. 16 միջ. եր. գինը...

Կարող է հետաքրքրութիւն շարժել։

281. *Բնութեան երկու մեծ թագաւորութիւնները* Վ. Լունկևիչի։ Փոխադր. Ցակոբ քհանայ Սառիկեան։ Սպբգ. 1903, 82 միջ, եր., պատկերազարդ։ Գինը 30 կոպ.

Կենդանական ու բուսական աշխարհների նշանաւոր ներկայացուցիչների հարևանցի նկարագրութիւն է, մի ընդհանուր պատկեր։ Այսպիսի գրուածքները խոր տպաւորութիւն չեն թողնի։

282. *Բոյսերի կեանքը* ըստ Ֆիգէի և Տիմիրեազևի։ Սպբգ. 1897. գինը 8 կոպ.

Բոյսերի արմատի, բունի (ցողունի) և տերևի բնախօսութիւնն է։ Հետաքրքրութիւն կարող է շարժել, բայց դժուար բառերը ընթերցումը դժուարացնում են։

283. *Երկրի եւ երկնքի մասին* Վ. Լունկևիչի։ Ռուս. թրգմ. Կ. Գ. Թֆլս. 1897։ Միջ. 74 եր, պատկերազարդ. գինը 10 կ. Թ. Հ. Հ. Ը.

Երկնային գլխաւոր մարմիններին վերաբերեալ ամենակարևոր տեղեկութիւններ են հանրամատչելի եղանակով և պատկերներով բացատրուած։

Ընտիր է։

284. *Էլէկտրականութիւն։* Կազմեցին Ա. Զիլինկարեան և Տ. Ռաշմաճեան։ Ալքսնդրպլ. 1902. 77 միջ. եր. գինը 15 կոպ. «Ժողովրդական գրադարան»։

Բաւականին յաջողուած հանրամատչելի բնագիտութիւն է։ Մինչև վերջը հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի։

286. *Ի՞նչ է կայծակը...*

32 միջ. եր. պատկերազարդ.

Հանրամատչելի բացատրութիւն է էլեքտրականութեան։ Հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի։

287. *Ծաղիկ եւ պտուղ* Բէրնշտայնի։ Թարգմ. Ռ. Մելիք-Ադամեանցի։ Սպբգ. 1896. պատկերազարդ. գինը 8 կոպ.